

5. Индикаторы социально-экономического развития муниципальных образований / [Г. Ю. Ветров, Д. В. Визгалов, А. А. Шанин, Н. И. Шевырова]. – 2-е изд., доп. – М. : Фонд “Институт экономики города”, 2002. – 134 с.

6. *Окландер М.* Методика розрахунку ефективності територіального маркетингу / М. Окландер // Вісник УАДУ при Президентові України. – 2002. – № 1. – С. 86–91.

7. *Пила В.* Програмно-цільовий метод управління соціально-економічним розвитком регіонів / В. Пила, В. Абрамов // Економіка України. – 1998. – № 9. – С. 32–39.

8. *Пилипенко К. В.* Планирование развития местных сообществ / К. В. Пилипенко. – СПб. : Трира, 2008. – 405 с.

9. Підвищення ефективності місцевого самоврядування в Харкові на основі науково-технічного, соціально-економічного і кадрового потенціалу міста / В. А. Шумілін, В. М. Бабаєв, В. І. Луговий [та ін.]. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2003. – 399 с.

10. *Протас В. М.* Економічні та соціальні чинники міського розвитку / В. М. Протас // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 2. – С. 76–84.

11. *Рябухин С. Н.* Формирование доходного потенциала регионов в условиях реформы бюджетного процесса / С. Н. Рябухин // ЭКО. – 2006. – № 10 (388). – С. 126–136.

12. *Трач Ю. Ю.* Підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів / Ю. Ю. Трач // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 83–84.

Надійшла до редколегії 18.02.2013 р.

УДК 351.851: 37.014.543

О. С. КОЦОВСЬКА

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВТОНОМІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Надано визначення понять “фінансування освіти”, “бюджетне фінансування освіти”, запропоновано підходи щодо вдосконалення фінансового забезпечення освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти на регіональному рівні.

Ключові слова: фінансування освіти, бюджетне фінансування освіти, фінансова самостійність, кошторис, видатки.

The definitions of “education funding” and “budget education funding” are given in this article. Approaches to improvement of financial support of educational services in secondary education area are suggested.

Key words: education funding, budget education funding, financial independence, estimate, expenses.

Трансформаційні процеси системи освіти в Україні відбуваються за умов подолання економічної кризи та обмеженості бюджетного фінансування. У зв'язку з цим особливої важливості набувають питання запровадження нових економічних і управлінських механізмів функціонування та розвитку освіти, зокрема механізму розподілу ресурсів і механізму фінансування.

Питання бюджетного фінансування освіти перебуває в полі уваги багатьох учених. Разом з тим, дослідження науковців переважно стосуються проблематики надання освітніх послуг вищими навчальними закладами. А питанням фінансування системи загальної середньої освіти на сьогодні недостатньо приділено увагу. Так, окремі аспекти фінансового управління представлено в роботах Л. Гриневич, Л. Даниленко, С. Калашнікової, В. Луначека, Л. Паращенко, П. Хобзея, В. Шилової, Ю. Шукевича. Водночас в умовах ринкових відносин потребує подальшого розроблення понятійно-категоріальний апарат, а також проблематика вдосконалення теоретичних і методологічних засад фінансового планування як основи господарської самостійності навчальних закладів.

Метою статті є визначення понять “фінансування освіти”, “бюджетне фінансування освіти”, розроблення пропозицій щодо вдосконалення фінансового забезпечення освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти на регіональному рівні.

Державна освітня політика направлена на забезпечення конституційного права громадян на здобуття якісної освіти. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. серед основних проблем галузі визначає низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного, інформаційного забезпечення навчальних закладів, а також неефективність управління системою та закладами освіти, недостатній розвиток самоврядування навчальних закладів і залучення до управління громадських інституцій. Одним із напрямків модернізації системи управління освітою визначено децентралізацію управління та розроблення системи заходів щодо впровадження ідеї автономії навчальних закладів, розширення їх прав і можливостей щодо фінансової самостійності [14, с. 330].

Законодавчо встановлено, що самоврядування навчальних закладів передбачає їх право на самостійне планування роботи, вирішення питань навчально-виховної, методичної, економічної, фінансово-господарської діяльності та самостійне використання усіх видів асигнувань [2, ст. 17].

Планом заходів до Національного плану дій на 2011 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” з метою підвищення самостійності навчальних закладів у розпорядженні фінансовими ресурсами передбачено розроблення рекомендацій щодо розпорядження навчальними закладами відповідними фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в частині міжбюджетних трансфертів, а також нормативно-правових актів щодо розширення автономії загальноосвітніх навчальних закладів [5].

У цьому контексті МОНмолодьспорт України наголошує, що децентралізація фінансового управління навчальними закладами сприяє розвитку всієї системи освіти і поліпшенню якості освітніх послуг. При цьому фінансова

автономія передбачає, зокрема, надання навчальним закладам права самостійно розробляти й затверджувати бюджет на основі формули в межах державних асигнувань [19]. Водночас чинними нормативно-правовими актами встановлено, що загальноосвітній навчальний заклад (далі – ЗНЗ) є юридичною особою, має рахунки в установах банків, самостійний баланс, штамп і печатку. Керівництво ЗНЗ здійснює директор, який розпоряджається в установленому порядку шкільним майном і коштами [4].

Однак, незважаючи на зазначені правові основи автономії ЗНЗ, перехід до нової моделі господарювання на практиці відбувається надто повільно. Так, на сьогодні у Львівській обл. незначна кількість ЗНЗ (близько 10 %) здійснює діяльність на засадах фінансово-господарської самостійності. Переважно, це навчальні заклади в містах обласного значення (м. Львів, м. Стрий), де за рішеннями органів місцевого самоврядування вони наділені відповідними повноваженнями.

Нами було проведено анкетування керівників ЗНЗ області щодо питань розвитку шкільної автономії, в якому взяло участь 215 осіб. Як свідчать результати, переважна більшість респондентів (67 %) висловилися “за фінансово-господарську самостійність навчальних закладів”. Водночас 70 % опитаних керівників ЗНЗ вважають основною причиною, що стримує відкриття рахунків в органах державного казначейства, – недосконалість бюджетного фінансування. При цьому, на запитання, чи доцільно перейти від фінансування школи “за потребами” до фінансування “на учня за нормативами для різних типів ЗНЗ”, ствердно відповіли 76 % керівників.

Як вважає Л. Парашенко, в умовах подолання наслідків фінансової та економічної кризи необхідно забезпечити реальну фінансово-господарську автономію ЗНЗ, що “сприятиме підвищенню відповідальності за якість і конкурентоспроможність освітніх послуг і ефективності використання бюджетних коштів” [16, с. 3]. Досліджуючи фінансовий менеджмент державного управління загальною середньою освітою, автор вказує, що перманентною проблемою, вирішення якої вимагається від державного управління освітою в Україні, є існуюча модель механізму фінансування загальної середньої освіти, що за багатьма оцінками не здатна забезпечити реальні потреби функціонування та розвитку навчальних закладів [15, с. 350].

Придїляючи значну увагу проблематиці вдосконалення державного регулювання ринку освітніх послуг, В. Шилова відзначає, що вітчизняна система державного управління освітою продовжує залишатися централізованою подібно до радянської. Особливо це стосується загальної середньої освіти: “Діяльність загальноосвітніх установ бюрократизована більшою мірою, ніж вищих навчальних закладів, наділених чималою автономією” [18, с. 6].

На думку О. Кукліна, “найважливішим завданням ринкової економіки в галузі освіти є не тотальний перехід до приватної освіти, а забезпечення рівноправного функціонування всіх можливих форм власності в освіті, по-перше, та надання широкого кола автономії існуючим навчальним закладам, тобто роздержавлення не в розумінні зміни форм власності, а в розумінні посилення можливості автономної дії навчальних закладів” [12, с. 135].

У сучасних умовах ринкових відносин державні й комунальні ЗНЗ здійснюють діяльність у статусі бюджетних установ. Згідно з Бюджетним кодексом України, бюджетні установи повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету та є неприбутковими [2, ст. 2]. Водночас чинним законодавством передбачено, що фінансування державних навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів і додаткових джерел фінансування [1, ст. 61].

У наукових джерелах немає єдиних підходів до визначення поняття “фінансування освіти”, “фінансове забезпечення”, “бюджетне фінансування освіти”. Зокрема, визначення поняття “фінансування” в широкому розумінні містить “Фінансовий словник”: “фінансування – виділення коштів на соціальні потреби і програми, розвиток економіки держави, виробництво продукції, науково-технічні дослідження, будівництво і реконструкцію підприємств, утримання бюджетних організацій та інші потреби. Джерелами фінансування є власні накопичення підприємств та кошти державного бюджету” [9, с. 297].

На сьогодні фінансування освіти в Україні здійснюється здебільшого за рахунок бюджетних коштів. Поняття “бюджетне фінансування” означає “виділення з державного бюджету фінансових ресурсів на утримання державних установ та галузей (медицина, освіта, армія, правоохорона тощо); виділення коштів на урядові програми (будівництво електростанцій, військових літаків, кораблів тощо)” [8, с. 1537].

А. Монаєнко визначає “бюджетне фінансування” як безповоротне безвідплатне виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування та забезпечення функціонування бюджетних установ і організацій шляхом здійснення державною видатків. Разом з тим, ученим визначено поняття “фінансової діяльності” у сферах освіти і науки як “заснованого на правових нормах планомірного процесу формування централізованих фондів коштів і здійснення з державного та місцевих бюджетів фінансування видатків на утримання освітніх і наукових установ з метою забезпечення їх стабільного функціонування та розвитку” [13, с. 7;19].

Інші науковці, з огляду на запроваджений в Україні метод бюджетного фінансування, визначають поняття “фінансування із бюджету” як перерахування коштів на бюджетні рахунки розпорядників коштів, відкритих в органах казначейства за рахунком ресурсів єдиного казначейського рахунку”. При цьому, підставою для перерахування коштів головним розпорядником є затверджені в бюджеті суми видатків [7, с. 118–121].

Досліджуючи правовий зміст, поняття й види фінансування освіти Р. В. Якубовський констатує, що в науковій літературі практично відсутні дефініції категорії “фінансування освіти”. Автор пропонує таке визначення: “фінансування освіти – це система правовідносин, пов’язаних з розподілом, видачею та використанням бюджетних і позабюджетних коштів на переважно безвідплатній та безповоротній основі на освітні цілі (потреби)” [20, с. 415].

Науковці І. Форкун і А. Крук, розглядаючи питання державної підтримки фінансування галузі освіти, визначають “фінансування освіти” як процес забезпечення фінансовими ресурсами установ, організацій та закладів освітньої

галузі, що спрямований на задоволення їх потреб та реалізацію державної політики в галузі освіти [17, с. 343].

Учені І. Каленюк, О. Куклін вважають, що фінансування освіти – це система відносин з метою формування, розподілу й використання фінансових ресурсів у сфері освіти, унаслідок дії якої утворюються фінанси освіти – різноманітні фонди фінансових ресурсів, призначені для забезпечення нормального функціонування закладів системи освіти [10, с. 136; 12, с. 235].

Узагальнюючи сутність понять “фінансування”, “фінансове забезпечення” при дослідженні фінансування вищої освіти і науки в Україні, Т. Боголіб пропонує використовувати замість “фінансування витрат наукових установ і вищих навчальних закладів” термін “забезпечення фінансовими ресурсами витрат на проведення науково-дослідних робіт та навчально-методичного процесу”. Разом з тим, автор трактує поняття “фінансове забезпечення” як покриття повсякденних потреб [6, с. 9–10].

Отже, наведені визначення “фінансування освіти” основані на характерних для планової економіки підходах: “утримання установ”, “забезпечення функціонування”, “забезпечення потреб”, і жодним чином не пов’язані з результатами діяльності навчальних закладів, що на нашу думку, має бути визначальним в сучасних умовах.

Згідно з визначенням Міжнародної стандартної класифікації освіти, освіта – цілеспрямована й організована діяльність для задоволення навчальних потреб [21]. За ринкових відносин основним видом діяльності навчальних закладів є надання освітніх послуг, результатом чого є задоволення навчальних потреб споживачів. Таким чином, ураховуючи сформульоване нами поняття “освітні послуги” [11, с. 209], пропонуємо визначити “фінансування освіти” як процес забезпечення фінансовими ресурсами витрат закладів і установ освіти на надання освітніх послуг з метою задоволення навчальних потреб споживачів. Водночас, на нашу думку, поняття “бюджетне фінансування освіти” – це процес забезпечення коштами державного та місцевих бюджетів витрат закладів і установ освіти на надання освітніх послуг споживачам, що здійснюється шляхом перерахування коштів на бюджетні рахунки розпорядників коштів в органах державного казначейства, згідно з кошторисом.

Положенням про загальноосвітній навчальний заклад визначено, що його фінансування здійснюється засновником (власником) або уповноваженим органом [4]. Засновниками комунальних навчальних закладів є органи місцевого самоврядування (обласні, районні, міські, селищні, сільські ради), що уповноважені затверджувати відповідні місцеві бюджети. Рішенням про місцевий бюджет визначаються, зокрема, обсяги видатків на галузь освіти та їх функціональний розподіл (дошкільні, загальноосвітні, позашкільні заклади тощо), а також головні розпорядники коштів. Як свідчить практика, на сьогодні головними розпорядниками коштів місцевих бюджетів на освіту є відповідні органи управління освітою в особі їх керівників: обласних і районних бюджетів – структурні підрозділи державних місцевих адміністрацій; міських і сільських бюджетів – виконавчі органи, їх структурні підрозділи та апарати місцевих рад .

Разом з тим, ЗНЗ є розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня. Згідно з Бюджетним кодексом України, “розпорядник бюджетних коштів – бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов’язань та здійснення витрат бюджету” [2, п. 47]. Фінансування ЗНЗ здійснюється за кошторисом доходів і видатків. Кошторис бюджетної установи є основним плановим фінансовим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання установою своїх функцій та досягнення цілей відповідно до визначених на рік бюджетних призначень.

Складовими частинами кошторису ЗНЗ є загальний і спеціальний фонди. Загальний фонд кошторису державних і комунальних ЗНЗ формується за рахунок коштів відповідного бюджету. При цьому встановлено, що бюджетні кошти виділяються в розмірі, передбаченому нормативами фінансування загальної середньої освіти для забезпечення навчального процесу в обсязі, визначеному Державним стандартом загальної середньої освіти [4]. Джерелами надходжень до спеціального фонду кошторису є власні доходи ЗНЗ.

Як свідчать результати дослідження фінансування ЗНЗ Львівської обл., основним джерелом фінансування є кошти відповідних місцевих бюджетів, які переважно формуються за рахунок міжбюджетного трансферту з державного бюджету на освіту. Водночас частка коштів спеціального фонду в загальному обсязі фінансування ЗНЗ складає лише близько 1 %, в тому числі в містах обласного значення – 1,7 %, в районах – 0,9 %. У зв’язку з цим, для забезпечення фінансування ЗНЗ важливого значення набуває питання розподілу затвердженого обсягу коштів місцевого бюджету на освіту між навчальними закладами як основи їх фінансової самостійності.

Законодавчо встановлено, що Міністерство освіти і науки України визначає мінімальні нормативи фінансового і матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів. Місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування встановлюють обсяги бюджетного фінансування комунальних навчальних закладів, не нижче визначених міністерством мінімальних нормативів, і забезпечують фінансування витрат на їх утримання, розвиток мережі навчальних закладів, зміцнення їх матеріальної бази, господарське обслуговування тощо [1, ст. 12; 14]. Водночас вимогами щодо формування кошторису згідно з чинним порядком є першочергове забезпечення бюджетними коштами видатків на оплату праці з нарахуваннями та на господарське утримання установ [3].

Нами проведено розрахунок обсягів фінансування ЗНЗ на прикладі одного з районів області за затвердженою формулою розрахунку міжбюджетного трансферту на освіту, виходячи з кількості учнів і нормативу бюджетної забезпеченості. Порівняння отриманих результатів із затвердженими кошторисами 70 ЗНЗ на 2011 р. показало, що для 31 ЗНЗ (44 %) затверджені обсяги поточних видатків менші, ніж розрахункові показники, у тому числі для 50 % міських і 43 %

сільських ЗНЗ. При цьому, кошторисні показники менші за розрахункові для 57 % ЗНЗ I – III ступеня, 41 % ЗНЗ I – II ступеня, 30 % ЗНЗ I ступеня.

Детальні постатейні дослідження кошторисів навчальних закладів показали, що в 83 % ЗНЗ частка видатків на захищені статті (заробітна плата з нарахуваннями, енергоносії, харчування) перевищує 90 % загального обсягу поточних видатків, з них у 47 % ЗНЗ цей показник складає 95 – 99 %. Водночас, застосування формульного розрахунку обсягу бюджетних коштів для рівня ЗНЗ засвідчило, що в 26 ЗНЗ (37 %) розрахунковий обсяг коштів не забезпечує необхідні кошторисні призначення навіть на захищені статті видатків.

Таким чином, на практиці формування загального фонду ЗНЗ здійснюється не за встановленою формулою згідно з нормативами на учня, а виходячи з необхідності першочергового забезпечення захищених статей видатків і інших видатків на утримання установ. З метою забезпечення самостійності ЗНЗ у розпорядженні фінансовими ресурсами пропонуємо такий підхід щодо бюджетного фінансування освітніх послуг ЗНЗ на регіональному рівні:

$$V_{i\text{ЗНЗ}} = V_{\text{дб}} + V_{\text{мб}},$$

де $V_{i\text{ЗНЗ}}$ – обсяг бюджетних коштів i -того ЗНЗ; $V_{\text{дб}}$ – обсяг коштів місцевого бюджету за рахунок міжбюджетного трансферту з державного бюджету на загальну середню освіту, що визначається як $V_{\text{дб}} = (H_{o1} \times U_{p1} + H_{o2} \times U_{p2} + H_{o3} \times U_{p3}) + V_{\text{дєр.пр}}$; $V_{\text{мб}}$ – обсяг коштів місцевого бюджету за рахунок власних доходів, що визначається як $V_{\text{мб}} = V_{\text{утр}} + V_{\text{дєл.}}$ + $V_{\text{мєц.пр.}}$; $H_{\text{оп}}$ – норматив вартості навчання одного учня: в класах I ступеня – H_{o1} ; в класах II ступеня – H_{o2} ; в класах III ступеня – H_{o3} ; $U_{\text{рп}}$ – кількість учнів: в класах I ступеня – U_{p1} ; в класах II ступеня – U_{p2} ; в класах III ступеня – U_{p3} ; $V_{\text{дєр.цєл.}}$ – цільові видатки на забезпечення виконання державних програм розвитку ЗНЗ, що визначаються за окремим розрахунком МОН. $V_{\text{утр.}}$ – видатки на утримання ЗНЗ, зміцнення їх матеріально-технічної бази; $V_{\text{дєл.}}$ – видатки на забезпечення місцевих нормативів понад мінімальні, визначені МОН (надбавки до посадових окладів працівникам, умови відкриття класів і їх поділу при вивченні окремих предметів залежно від демографічної ситуації тощо); $V_{\text{мєц.цєл.}}$ – цільові видатки для забезпечення виконання місцевих програм розвитку ЗНЗ, що визначаються за окремим розрахунком органом управління освітою.

Таким чином, удосконалення підходів щодо бюджетного фінансування загальної середньої освіти передбачає: заміну витратного механізму виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на утримання ЗНЗ на цільовий – забезпечення фінансування надання освітніх послуг; перехід від централізованого розподілу бюджетних коштів до децентралізованого (запропоновано двоканальне фінансування ЗНЗ на регіональному рівні з чітким розподілом видатків за рахунок міжбюджетного трансферту з державного бюджету та за рахунок власних доходів місцевих бюджетів). У подальшому плануємо дослідити альтернативні джерела фінансового забезпечення автономії ЗНЗ.

Література:

1. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-ХІІ (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1062-12>.
2. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
3. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 №228 (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon.nau.gov.ua/doc/?code=228-2002-%EF>.
4. Положення про загальноосвітній навчальний заклад : постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 778. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/778-2010-%DO%BF>.
5. План заходів до Національного плану дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” : Указом Президента України від 27.04.2011 р. № 504. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/13492.html>.
6. *Боголіб Т. М.* Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні : автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Т. М. Боголіб. – К., 2006. – 38 с.
7. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. / [Л. В. Панкевич, М. А. Зварич, П. Я. Могиляк, Б. І. Хомічак]. – К. : Знання, 2006. – 293 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) В 27 / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2009. – 1736 с.
9. *Загородній А. Г.* Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – Львів : Вид-во Державного університету “Львівська політехніка”, 1996. – 384 с.
10. *Каленюк І. С.* Економіка освіти : навч. посіб. / І. С. Каленюк. – К. : Знання України, 2005. – 316 с.
11. *Коцовська О. С.* Методичні підходи до визначення вартості освітніх послуг / О. С. Коцовська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – 2012. – № 3. – С. 207–211.
12. *Кужлін О. В.* Економічні аспекти вищої освіти / О. В. Кужлін. – К. : Знання України, 2008. – 331 с.
13. *Монаєнко А. О.* Правове регулювання витратків на освіту та науку : автореф. дис. ... д.ю.н. : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / А. О. Монаєнко. – К., 2010. – 35 с.
14. Національна стратегія розвитку освіти на 2012 – 2021 роки (в редакції, схваленій 28 жовтня 2011 р. III Всеукр. з’їздом працівн. освіти) : матеріали III Всеукр. з’їзду працівн. освіти. – К., Чернівці : Букрек, 2011. – 400 с.
15. *Паращенко Л. І.* Державне управління розвитком загальної середньої освіти в Україні: методології, стратегії, механізми : монографія / Л. І. Паращенко. – К. : Майстер книг, 2011. – 536 с.

16. *Паращенко Л. І.* Законодавчі перспективи реалізації державних гарантій права на освіту щодо учнів приватних шкіл / Л. І. Паращенко // Державне управління: Теорія і практика. – 2009. – № 2. – С. 1–7.

17. *Форкун І. В.* Організаційно-економічний механізм фінансування освіти в Україні / І. В. Форкун, А. В. Крук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. – .

Т. 4. – С. 342–346.

18. *Шилова В. І.* Державне регулювання ринку освітніх послуг в Україні : автореф. дис. ... к. держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / В. І. Шилова. – Запоріжжя, 2007. – 20 с.

19. Щодо розширення автономії навчальних закладів: лист МОМолодьспорт України від 1.06.2011 р. № 1/9-423. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo/normativno-pravova-baza>.

20. *Якубовський Р. В.* Фінансування освіти: правовий зміст, поняття та види / Р. В. Якубовський // Держава і право. – 2009. – № 4. – С. 410–415.

21. International Standart Classification of Education. ISCED, 1997 / UNESCO. – Режим доступу : www.uis.unesco.org/en/pub/pub.

Надійшла до редколегії 07.02.2013 р.

УДК 65.012.7

Д. А. КРАСНІКОВ

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК МЕХАНІЗМ ВИЯВЛЕННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ДЕРЖАВІ

Проаналізовано специфіку фінансового контролю за використанням державних коштів. Виділено види його здійснення та особливості організації на державному рівні. Означено можливості фінансового контролю в частині виявлення порушень, що призвели до збитків, завданих державі. Розглянуто стан нормативної бази України щодо розрахунку відповідних збитків.

Ключові слова: фінансовий контроль, збитки завдані державі, державні кошти, закупівлі.

The article analyzed specifics of financial control for use of state funds, as well as distinguished the types of financial control execution and peculiarities of its organization at the state level. There has been determined a possibility of financial control in detection of violations that caused losses to the state. Finally, there has been analyzed the state of the Ukrainian regulatory framework concerning calculation of losses.

Key words: financial control, state losses, state funds, procurement.